

Institut Européen des Jardins & Paysages

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen

Inventaris Vlaams-Brabant

Tuin van de villa Lust en Rust

Auteur(s) : Onroerend Erfgoed | Flanders Heritage Agency
www.onroenderfgoed.be <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen
Inventaris Vlaams-Brabant
Tuin van de villa Lust en Rust

Titel:	Tuin van de villa Lust en Rust
Provincie:	Vlaams-Brabant
Gemeente:	Diest
Deelgemeente:	Molenstede
Bron:	Schepping: 2014-04-18 Bijwerken: 2018-10-02 URI: https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/134482
Coördinaten:	Breedte: 5.03066535503 Lengte: 50.9936254954

Primaire tekst

Eclectisch-renaissancistische villa uit 1901-1911 omgeven door 'extraverte' tuin, circa 3 hectare, met terrassen, balkons en belvédère, vooral bedoeld als waarnemingspunt ten opzichte van het omringende landschap.

In 1867 liet Charles Dessaux, "mijnijzernegociant" uit Hoeilaart, op de Langenberg een langgestrekt huisje of hoevetje bouwen. De bouwplaats bevond zich op de steile zuidrand van de Diestiaanrug ten westen van Diest, op een plek met uitzicht over de Demerbeemden, naast de Hellestraat, de holle weg tussen de Langenberg en het belendende Crauwelsbos. Het toponiem Crauwelsbos – later vervormd tot 'Grasbos' – slaat op een groot perceel waarop vanouds ijzerzandsteen werd ontgonnen, onder meer naar aanleiding van de bouw van de Sint-Sulpitiuskerk van Diest in de 14de en 15de eeuw. Deze ontginningen hebben duidelijke sporen nagelaten; het huisje van Dessaux werd gebouwd in een terreindepressie die vermoedelijk een oude steengroeve is. De belangstelling voor ijzerzandsteen – niet alleen als bouw materiaal maar ook als erts – was naar het einde van de 19de eeuw opnieuw toegenomen, maar bloedde dood tijdens het interbellum, na onder meer de weinig lucratieve exploitatie te Gelrode. Dit (en de pas aangelegde spoorlijn Aarschot-Diest) verklaart misschien de kortstondige belangstelling van een "mijnijzernegociant" voor dit gebied. Van een buitenplaats met siertuin was toen alleszins geen sprake.

Pas in 1901, onder één van de volgende eigenaars, Felix Mommens (M. Geyskens noemt ene Eugène Peeters uit Diest als toenmalige eigenaar), werd op 100 meter ten zuiden van het huisje van Dessaux, op het hoogste gedeelte van het eigendom, een villa gebouwd, het 'kasteel' van Grasbos, ook 'Rust en Lust' genoemd. Het gaat om een torenachtig volume in gespekt baksteenmestelwerk, met reminscenties aan de neo-Vlaamse-Renaissancestijl (hoge dakkapel, trapgevels met pinakels en topstukken). Het buitenhuiskarakter werd versterkt door een houten erker met erboven een balkon en mooi geajoueerde balustrades en zonweringen, gebouwd op de uitstekende kelderverdieping. Het huisje van Dessaux kreeg de functie van dienstgebouw (boswachter, tuinier en/of conciërge). Het kasteel werd omringd door een siertuin of klein park, volgens het kadaster van bijna 1,5 hectare. Uit een Ansichtkaart van 1902 blijkt dat op het steilste stuk van de helling een gedeelte van een oude dennenaanplanting werd gespaard en gemengd met nieuwe aanplantingen. Op deze Ansichtkaart is ook de pas aangeplante haagbeukhaag zichtbaar, die nu nog de grens van het domein markeert.

Een groot gedeelte van de huidige beplantingen werd aangebracht in die periode, onder meer de Europese larix (*Larix decidua*) bij het kasteel, diverse bruine beuken (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea'), een trompetboom (*Catalpa bignonioides*), drie zwarte moerbeien (*Morus nigra*)... bomen met stamomtrekken tussen 150 en 250 centimeter. De schijnepressen of juniperussen die op een oude Ansichtkaart voorkomen, zijn verdwenen. In het domein zijn er ook bomen uit de tijd van vóór de bouw van de villa, bijvoorbeeld tamme kastanjes (*Castanea sativa*) met stamomtrekken van bijna 4 meter en, langs de holle weg, haagbeuken van

meer dan 2 meter omtrek, relict van een oude haag. Het ere-erf bestond uit een ovaal grasperk met lage struikmassieven, rozen en – niet duidelijk te zien op de oude foto's – vaste of inlegplanten. Het huidige assortiment van sierstruiken blijft hoofdzakelijk beperkt tot gewone laurierkers (*Prunus laurocerasus*), gewone mahonia (*Mahonia aquifolium*) en gewone sering (*Syringa vulgaris*), maar er heeft ongetwijfeld meer gestaan.

De ruggengraat van het domein wordt gevormd door de 300 meter lange toegangsweg. Die vertrekt vanaf het nog bestaande toegangshek aan de steenweg Diest-Turnhout en loopt met een weidse bocht langs verspreide groepjes bruine beuken op het kasteel toe. Dat bevindt zich aan het andere uiteinde van het domein en fungeert met terrassen en belvédères in feite als uitkijkpost op de ruime omgeving. Voor een dergelijk 'extravert' aanlegconcept wordt soms de term 'borrowscape' gebruikt: de structuur van de tuin of het park en de ligging en vormgeving van de gebouwen staan in functie van het omgevende landschap. In de omgeving van Diest vinden we daarvan nog enkele voorbeelden, met name op de Galgenberg te Diest (Kaggevinne) en het Kasteel van Assent te Bekkevoort (Assent). Van de grotendeels open ruimte met verspreide bruine beuken en sierheesters (rozen volgens Geyskens) langs de (nu in onbruik geraakte) oprit is door de vergevorderde verbossing niet veel meer te merken. Dit gedeelte hoort overigens niet meer bij het kasteel. Het driehoekige perceel, circa 50 are, ten noorden van het huis van Dessaux, was boomgaard. Het geheel besloeg bijna 3 hectare, zonder de 6 hectare 'Crauwelsbos' aan de overzijde van de holle weg. Op de stafkaart van 1933 wordt dit bos doorkruist door een parkachtig net van slingerpaden, dat nog gedeeltelijk in de huidige bospaden aanwezig is.

In 1911 werd de villa aanzienlijk vergroot met veranda-achtige uitbouwen en terrassen, met als gevolg een horizontalisering van het geheel, ondanks de toegevoegde toren met belvédère. Bij die gelegenheid werd de siertuin op de Langenberg verbonden met het eigenlijke Crauwelsbos via een brug over de holle weg; deze constructie bestond volgens de bouwaanvraag uit twee metalen liggers in de vorm van een plat boogsegment, waarop de planken vloer werd aangebracht, en leuningen van rustiek takkenvlechtwerk in cement. De brug is verdwenen, op de bakstenen bruggenhoofden na.

In 1920 werd het domein aangekocht door baron Gaston de Waha, die het tot aan zijn dood in 1944 voltijds bewoonde, of tenminste trachtte te bewonen, want tijdens de laatste maanden van de bezetting was er in het "*Schloss Grassbosch*" een Duitse legerafdeling ingekwartierd en van 21 oktober 1944 tot 1 juni 1945 waren dat geallieerde troepen. Zijn weduwe zou er tot aan haar dood in 1961 blijven wonen. In het daaropvolgende 'interregnum' werd het goed verdeeld onder verschillende eigenaars en het kasteel werd stilaan een ruïne. Dankzij de huidige eigenaar, die in 1973 het gedeelte met het kasteel kocht, kon het van de totale ondergang worden gered.

Merkwaardige bomen (opname 14 september 2000)

Het cijfer in vet geeft de stamomtrek in centimeter weer. De omtrek wordt standaard gemeten op 150cm hoogte. Het cijfer vooraan verwijst naar de locatie van de bomen op een plan in het inventarisdossier.

- 12. tamme kastanje (*Castanea sativa*) **390**
- 17. haagbeuk (*Carpinus betulus*) **210**

Auteur: Cresens, André

Auteur: De Maegd, Christiane

Auteur: Deneef, Roger

Datum: 2007

Titel Text: Tuin van het Grasboskasteel

Grafische documenten

Diest Hellestraat 10 (Kennes, Hilde, 09-03-2011, ©Vlaamse Gemeenschap)

Bibliografie

- Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Oudste kadastrale legger [212] Schaffen, artikel 1557.
- Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Oudste kadastrale legger [212] Molenstede, artikel 296.
- Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Kadastrale opmetingsschets Schaffen 1868 nr. 8.
- Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Kadastrale opmetingsschets Molenstede 1902 nr. 6 en 1912 nr. 5.
- CLAES F., *Vroegere steengroeven nabij Diest*, in *Oost-Brabant* 33(3), 1996, p. 106-112.
- GEYSKENS M., *Het kasteel van Grasbos*, in *Molenstede in de Kijker*, oktober 1996, p. 16, 17 en 19.
- TAHON V., *Les mines de fer de Gelrode: une évolution dans l'industrie du fer – le passé, le présent, l'avenir*, Bruxelles, Lelateur, 16 pp.
- VAN DE VEN R., *Het Grasbos te Molenstede: steengroeve voor de Sint-Sulpitiuskerk te Diest*, in *Molenstede in de Kijker*, juni 1996, p. 4-8.
- VAN DIEST L., *Brugje over het Hellestraatje*, in *Molenstede in de Kijker*, oktober 1999, p. 10-11.

Relaties

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120541>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/213172>

Beknopte karakterisering

Datering: vóór WO I

Typologie: afsluitingshagen, tuin- en parkbeplantingen, tuinen, villa's (bouwkundig erfgoed)